

Marek Truszczyński**PRIEST STANISLAW BRZÓSKA THE LAST CHAPLAIN
OF THE JANUARY UPRISING IN 1863**

Priest Stanislaw Brzóska lived in the time of the partitions. His life was associated with pastoral activities in Podlasie. Priest Brzóska was the commander of the small units in the January Uprising. Despite his poor health and arrests he fought against Tsarist invaders. He was the chief chaplain of the insurgent troops, he enjoyed the respect of the population. Priest was arrested and imprisoned in the Warsaw jail. He was executed with Franciszek Wilczynski on 23 May 1865 in Sokołów Podlaski. On 23 May 2008 Polish President Lech Kaczyński posthumously awarded him Order Orła Białego.

Key words: conspiracy, uprising, memory, chaplain, Podlasie.

УДК 94–051(73)+316.2Вал]:316.347**Igor Usatenko****НАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛІЗМ У ТРАКТУВАННІ І.ВАЛЛЕРСТАЙНА**

У статті проаналізовано погляд американського соціолога Іммануїла Валлерстайна на проблему утворення нації та насадження державного націоналізму в капіталістичній світоekonomіці. Американський дослідник переконаний у тому, що націю, зазвичай, розбудовує держава, з метою уникнення або зменшення загрози внутрішньої дезінтеграції чи агресії ззовні. За його твердженням, націоналізм одночасно є статусною ідентичністю, яка підтримує сучасну світосистему, і є одним із ключових механізмів державної стратегії.

Ключові слова: І.Валлерстайн, світосистемний аналіз, капіталістична світоekonomіка, нація, націоналізм.

Термін "націоналізм" відноситься до того роду термінів, інтерпретації яких, у залежності від контексту, можуть набирати різного смислового навантаження, позитивного чи негативного забарвлення. Окрім політичних спекуляцій, які не вцухають навколо цього поняття, у науковій літературі ось уже декілька століть існує також запеклий "націоналістичний дискурс". "Націоналістичний дискурс" – це ідейна полеміка між спеціалістами з різних наукових дисциплін, присвячена вивченню проблем націотворення та націоналізму. За час багаторічних інтелектуальних пошуків у цій царині, у науковому світі з'явилася значна маса теоретичних праць, які належали до різних концепцій. Найвідомішими варіантами теоретичного осмислення суті понять і явищ "нації" та "націоналізму" стали такі парадигми, як примордіалізм, інструменталізм (або ж функціоналізм), консервативний та психологічний підходи [1, с.124].

Одним із ключових предметів наукової дискусії з цього приводу є встановлення причин, умов та часу виникнення націй та націоналізму. Серед розмаїття відмінних, іноді протилежних, думок учених, метою яких є аналіз задекларованої проблеми, особливе місце займає науковий доробок американського дослідника, автора методу світосистемного аналізу Іммануїла Валлерстайна. Знаний в усьому світі дослідник досить часто, щоправда лише побічно, аналізує цю тему. Незважаючи на розпорошеність ідей ученого в різних працях, у його творчій спадщині зустрічаються твори, у яких проблема розбудови нації та насадження націоналізму представлена найбільш повно. До таких праць варто віднести книги "Раса, нація, клас. Двозначні ідентичності", написану у співавторстві з Е. Балібаром, "Світосистемний аналіз: Вступ", "Аналіз світових систем та ситуація в сучасному світі".

Мета статті – проаналізувати бачення ученим проблем націотворення та націоналізму в капіталістичній світоekonomіці.

У зв'язку з цим, важливими практичними завданнями статті є дослідження спектру проблем, які, на думку різних політичних діячів, мали розв'язуватися шляхом впровадження націотворчих процесів; осягнення механізмів насадження "націоналістичної свідомості", її цілей та завдань.

Наукова новизна статті пов'язана з тим, що в україномовній історіографії світосистемний аналіз І.Валлерстайна є недостатньо висвітленим. Крім того, жоден з дослідників творчості американського науковця на пострадянському просторі не фокусував свою увагу виключно на аналізі погляду дослідника на такі глобальні суспільно-політичні та культурно-ідеологічні феномени, як "нація" та "націоналізм".

Для того, аби розпочати такий аналіз, передусім варто усвідомити, у якому розумінні І. Валлерстайн вживає терміни "народ" і "нація". Оскільки метод світосистемного аналізу, за

словами його засновника, це "не теорія про соціальний світ або його частини", а скоріше "протест проти способів, якими було структуровано для всіх нас соціальне наукове дослідження", у ньому майже не приділяється увага багатозначному терміну "народ" до моменту виникнення сучасної капіталістичної світосистеми. Іншими словами, І. Валлерстайн не надто переймається проблемою конструювання народу в докапіталістичну добу, тобто, приблизно до 1500 р. Питання про формування нації та виникнення націоналізму у будь-які інші історичні епохи, окрім капіталізму, у творчому доробку І.Валлерстайна, теж не підіймаються [2].

Відмінною рисою поглядів відомого науковця є те, що він асоціює націю радше з соціально-політичною категорією, пов'язаною з реальними або можливими кордонами держави, замість того, аби ототожнювати її з більшістю одного етносу всередині держави [3, с. 86]. Безумовно, нація є дуже важливою, але далеко не єдиною з градацій, на які, за твердженням І. Валлерстайна, може ділитися соціум. Суспільство або простіше народ, у світосистемній теорії являє собою структуру, яка у залежності від обставин може змінювати свої межі та набувати нових властивостей. Засновник методу світосистемного аналізу стверджує, що поняття "народ" використовується різними соціальними науками в розумінні слів-синонімів для зображення етнічних груп, рас або націй. Щодо останніх, І. Валлерстайн вибудував наступне припущення. За його переконанням, їх існування є міфом у тому сенсі, що усі нації є навмисне спроектованими соціальними утвореннями [4, с.140].

Завдяки своїй штучності, вузьке поняття "нація" поступається та якісно різниться від "народу", яке на думку мислителя, було і продовжує залишатися основним інституційним конструктом історичного капіталізму, його "несучою колоною". Значимість народу, як і ще однієї основоположної категорії "суверенна держава", у капіталістичній світосистемі, по мірі її пришвидшеного розвитку й інтенсифікації, лише зростала [3, с. 101].

Намагаючись поєднати дві несучі колони капіталістичного ладу, американський учений приходив до висновку, що основна роль у створенні нації належить державам. Саме у цьому полягає розбіжність у поглядах між І. Валлерстайном та більшістю соціальних науковців. Різниця криється у тому, що американський дослідник вважає, що виникнення держави майже завжди передують виникненню нації. Питання розбудови нації, зазвичай, вирішується тоді, коли держава (або її проект) виникає в уже визначених адміністративно-територіальних (нехай і не обов'язково суверенних) кордонах [4, с. 140].

Згідно з поглядом американського ученого, нації, які визначають свою соціальну та етнічну ідентичність, виникають у результаті політичного структурування світосистеми. Тобто, перед інституціоналізацією націй в регіонах має утворитися міждержавна система у світі. Окремо взята держава є саме тим оптимальним механізмом, який здатен займатися виробленням національної свідомості. Окрім того, міждержавна диференціація дозволяє капіталістичній світоekonomіці, яка потребує нескінченного накопичення капіталу, постійну коммодифікацію економік периферійних та напівпериферійних країн до капіталістичного світогосподарства під виглядом політичної та культурної інтеграції [5, с. 95].

У своїх роботах, що аналізують набір ідентичних груп капіталістичної світосистеми, І.Валлерстайн співвідносить "національну свідомість" з такою антагоністичною їй формою організації мас як "класова свідомість". На перший погляд може здатись, що західний неомарксист І. Валлерстайн відштовхується від класичної марксистської інтелектуальної традиції. У цьому контексті його твердження про те, що етнонаціональна свідомість слугує постійним прихистком лише для тих, кому класова організація загрожує відносною втратою переваг виглядає переконливим доказом. Однак, попри те, що така наріжна теза ученого є цілком витриманою в дусі історичного матеріалізму, вона все ж не є постулатом марксистської теорії націоналізму. Причиною цьому є той факт, що "класичний" марксизм, за переконанням сучасних авторів Р. Шпорлюка, Дж. Броїлі, Е. Гобсбаума (останній, між іншим, теж належить до цього інтелектуального табору), не спромігся самостійно розробити власну теорію націй і націоналізму [1, с. 197].

У такому випадку виникає закономірне запитання: якої ж інтелектуальної парадигми у націоналістичному дискурсі притримується І.Валлерстайн? Твердження про те, що нації є продуктом епохи, наслідком виникнення, розвитку та дії капіталізму зближує американського ученого з прихильниками модернізаційного підходу. Вмотиваний його логікою, мислитель сповідує віру у чинники європоцентричності та модерності появи націоналізму. Однак всередині самого модернізаційного підходу, опонентом якого є примордіалізм, що наполягає на "природності" та "споконвічності" існування націй, виділяють багато розрізнених теорій. За умов розмаїття та мирного співіснування багатьох інтелектуальних традицій у погляді на зазначену тему, віднести І. Валлерстайна до якогось конкретного підходу складно.

Переконання у тому, що імператив націоналізму впливає зі структурних потреб індустріального суспільства нагадує думки Е. Геллнера [6, р. 57]. У проєкції державницького впливу

на еволюцію націй та етнічних почуттів можна углядіти перевернутий принцип відомого англійського історика Е. Карра. Автор багатотомного викладу історії СРСР визнавав надзвичайно значущим вплив еволюції націоналізму на міждержавний устрій, міжнародні відносини та формування суверенних держав. І. Валлерстайн же використав цей постулат з точністю до навпаки [1, с. 243]. Доповнивши конгломерат запозичених ідей матеріалістичним розумінням історії, засновник світосистемного методу розробляє власну еkleктичну систему поглядів, яка посідає своє місце у націоналістичному дискурсі.

Науковець запевняв, що владні та бізнесові верхи періодично користуються етнонаціональною свідомістю в якості щита, що захищає їх від посягань пригнічених класів. Формування націй у коротко- та середньотерміновій перспективі, на думку І. Валлерстайна, покликане передусім змінити систему розподілу благ, відповідно до деякого довільно обраного "статусу". Ним, у розумінні ученого, може бути ступінь родичання, мова, раса, релігія, громадянство тощо. Прояви цього "статусу" на побутовому рівні знаходяться у етномаркерах, на рівні глобальному вони виправдані доктриною самовизначення, по-різному озвученої на початку ХХ ст. В.Вільсоном та В.Ленінім. Концепція національної держави, зі слів І. Валлерстайна, постає у формі геометричної асимптоти, яка зусиллями політичної верхівки країни максимально наближається до осей координат рівноправності суверенних націй у міждержавній системі. Навіть ті держави, які запевняють, що їм не потрібна єдина нація, бо вони є "багатонаціональними", намагаються створити у себе якусь подібну ідентичність, яка б об'єднувала усі етноси та давала б їм змогу легітимізувати право провадити незалежну внутрішню політику. Прикладами можуть слугувати такі різні, але подекуди різьоме схожі спроби фундації націй в СРСР та США [4, с. 140].

Проте, як саме, на думку І.Валлерстайна, на практиці відбувається розбудова нації? За оцінкою ученого, термін "нація" поряд з генетичною (раса) та культурною (етнос) категоріями, є у більшій мірі значущим щодо маніпулювання "раціональними" процесами теперішнього. Основною можливістю для таких маніпуляцій є насадження людям колективного уявлення про минуле. Минуле – це той інструмент, який люди використовують один проти одного. Воно є центральним елементом в індивідуальній соціалізації громадян, у підтримці внутрішньої групової солідарності й у ствердженні та заміні суспільних норм. І. Валлерстайн у своїх творах часто акцентує увагу на мінливості свідомості минулого, оскільки свідомість минулого є феноменом передусім моральним, а уже потім політичним [7, с. 143].

Для того, щоб створити націю, за переконанням І. Валлерстайна, обов'язково потрібно відновити її історію та тривалу хронологію. Зважаючи на це, "священна" ціль побудови нації може бути виправдана навіть такими засобами, як переписування історії чи героїзація певних персон на догоду правлячій політичній еліті, адже минуле – це лише зручний засіб, який можна і варто використовувати один проти одного у політичних війнах. Після маніпуляцій з минулим варто визначитися з набором характеристик, притаманних конкретній політико-культурній спільності у теперішньому, навіть якщо далеко не всім у групі ці характеристики підходять [4, с.140].

Згідно з переконаннями світосистематика, вживши цих та низки інших другорядних заходів, має виникнути політична спільнота громадян, які відчуватимуть культурну та етнічну єдність. Таким протоптаним шляхом націотворення, як переконує нас учений, йшла більшість сучасних національних держав. Саме держава є тією політичною інституцією, яка може привести механізм продукування нації у дію. Цілеспрямована державна політика може бути скерована на трансформування колективного уявлення про минуле, визначення специфічного набору ментальних характеристик етносу, популяризацію або відродження національної мови тощо.

Неодмінним атрибутом кожного етносу, який усвідомлює себе нацією, є національне почуття. Це суб'єктивне усвідомлення спорідненості, яке поширюється на колективному рівні, у загальнонаціональному масштабі дає ефект цементуючої речовини, яка має на меті допомогти нейтралізації небезпек для держави, передусім через агресію ззовні і внутрішньою дезінтеграцію [3, с. 99].

Розібравшись з місцем "національного почуття" у житті держави, І. Валлерстайн береться за озвучення наступної максими. Націоналізм, на його думку є вираженням, способом реалізації, а також наслідком державної стратегії. Він цементує державні структури, роблячи державу монолітною. Засновник світосистемного методу зазначає: "Якщо поглянути уважніше, то стає ясно, що націоналізм характерний не лише для слабких держав. Насправді найбільш сильним націоналізм є у найбагатших країнах, хоча публічно до нього звертаються куди рідше, аніж в слабкіших країнах". І.Валлерстайн переконаний, що якщо державні лідери публічно мусують тему націоналізму, це може означати те, що вони намагаються зробити державу сильнішою. На думку дослідника, так склалось історично, що націоналізм у різних країнах насаджують трьома способами: через систему державних шкіл, через збройні сили та через суспільні церемонії [4, с. 140].

Першим доданком у зазначеному виразі розбудови нації є єдина мережа загальноосвітніх закладів. І. Валлерстайн з цього приводу писав: "Початкова школа була зіркою, яка вказувала шлях для лібералів, їй аплодували радикали і навіть консерватори нічого не мали проти неї. Початкова школа робила з робітників і селян громадян, які володіли мінімальним набором навичок, необхідним для того, щоб виконувати національний обов'язок: громадянин повинен був уміти читати, писати і рахувати. Школа прищеплювала громадянські чесноти, перекиваючи партикуляризм і забобони сімейних структур. І найголовніше – школа вчила єдиної національної мови. На початку XIX ст. в Європі було дуже мало країн, де б усі говорили однією мовою, а наприкінці – вже майже у всіх країнах була єдина національна мова" [4, с. 159–160].

Наступною складовою формування нації було зміцнення збройних сил та провадження переможних воєн. Американський дослідник переконаний, що XIX століття стало часом відродження імперіалізму. Імперське захоплення нової території було не просто вчинком держави або навіть вчинком держави, яку на це спонукала церква, він перетворився в порив нації, став її громадянським обов'язком [4, с. 160].

Досить дивним, на перший погляд, є те, що цей "громадянський обов'язок" з однаковим запалом мотивував як загарбників нових територій (колонізаторів), так і тих, хто намагався їм протистояти (колонізованих). Жителі колоній самовіддано боролися за національну та економічну незалежність, культурну ідентичність, право розмовляти своєю мовою, поклонятися своєму Богу. У цей самий час європейські воїни з повною вірою в свою правоту виконували накази колоніальної влади. В арсеналі такої адміністрації, зазвичай, була низка доказів, щодо того, чому влада повинна належати саме їм, а усі важливі посади у колоніях мають бути розподілені між громадянами держави-метрополії. Перша група доказів, яку наводить західний дослідник, носила виключно расистський характер і стосувалася культурної неповноцінності місцевого населення. Друга група спиралася на споконвічну тезу про цивілізаторську місію європейських народів. Питання національного престижу для одних та моральне зобов'язання перед предками для інших, змушували обидва табори несамовито битися один проти одного, не задумуючись про справжні причини їх сутички [4, с. 160].

Для І. Валлерстайна не є дивиною те, що, здавалося б, різний характер боротьби призводить до однакового зростання національної самосвідомості. Адже, за його визначенням, колонії (адміністративні одиниці, позбавлені суверенітету, які потрапили під юрисдикцію віддаленої від них метрополії) є за своєю суттю такими ж державами, з усіма притаманними їм інституціями та механізмами [4, с.142].

Принципова різниця між метрополіями та колоніями полягає лише у силі, яку вони демонструють на міждержавній арені. І. Валлерстайн стверджував, що колонізована держава є просто найслабшою серед усіх існуючих її видів у міждержавній системі [4, с. 143]. Внутрішні ж функції колоній, за переконанням автора світосистемного підходу, повністю співпадають з функціями суверенної держави [4, с. 142].

І останнім пунктом, без якого математична формула націоналізму була б неповною, це колективні націоналістичні церемонії, завданням яких було гуртування народу.

З'ясувавши, яким собі уявляє прищеплення націоналістичних настроїв населенню І. Валлерстайн, нам потрібно в'яснити для чого і кому вони можуть знадобитися. Для того, аби усвідомити значимість цього питання, потрібно нагадати бачення американським дослідником боротьби капіталістичної світоєкономіки проти антисистемних рухів у XIX ст.

На думку І. Валлерстайна, ключовим завданням капіталізму, окрім зовнішньої експансії, була інтеграція трудящих у свою політико-економічну систему. Воно вирішувалося за допомогою обіцянок центристської ліберальної ідеології, яка виникла у ході Великої французької революції, коли стало можливим поширення світської ідеології, а народ усвідомив, що він сам може бути сувереном. Невдовзі за лібералізмом з'явився консерватизм (праві), який став закономірною реакцією на буремні події кінця XVIII ст. Прихильники цієї політичної стратегії, на відміну від лібералізму, притримувалися думки, що від корінних політичних змін варто утримуватися якомога довше, а їх масштаб треба звести до мінімуму.

На довершення до ідеологічної картини світу зразка першої половини XIX ст. виник соціалізм (ліві), який інституційно оформився лише у 1848 р. завдяки виходу "Маніфесту комуністичної партії" К. Маркса та Ф. Енгельса. Соціалізм відкидав реформістський поступ лібералів і намагався сконструювати більш справедливе суспільство за допомогою революції [8, с. 100].

"Весну народів" 1848 р. І.Валлерстайн називав першою всесвітньою революцією, у якій своє право на одноосібну гегемонію в гуманітарній сфері капіталістичної світоєкономіки відстоювали лібералізм, консерватизм та соціалізм. В результаті зіткнення усіх трьох політичних доктрин, уціліла лише одна ліберальна ідеологія, яка й стала основною геокультурою капіталізму – культурною надбудовою пануючого типу економічного ладу в світі [8, с.97].

У 1848–1914 рр. лібералізм беззастережно панував над усіма іншими ідеологіями. "Під маскою ідеологічного конфлікту ховалася реальність ідеологічного консенсусу", – говорить І. Валлерстайн. Впливаючи на своїх ідеологічних конкурентів, лібералізм породжував спочатку ліберальних консерваторів (Б. Дізраелі, О. Бісмарк), а потім і ліберальних соціалістів (Е. Бернштейн, Ж. Жорес). Це було потрібно для того, аби приглушити рішучі вимоги та зменшити кількість радикальних виступів небезпечного для системи робітничого класу [7, с. 210].

Однак, метою лібералів і їх союзників було не просто зменшити пасіонарність робітничого руху. Ключовим завданням ліберальної геокультури була інтеграція робітничого класу ядра капіталістичної світоєкономіки у політичну систему капіталізму. Досягнути цієї мети можна було шляхом залучення та проведення у комплексі трьох важливих заходів. Першим засобом було загальне виборче право, організоване таким чином, що результати його здійснення приводили лише до мінімальних змін державних інститутів. Другим – передача робітникам частини доданого продукту, але так, щоб його основна частина зберігалася в руках пануючих верств. І останнім заходом, необхідним для відведення уваги пролетаріату від власних інтересів, був об'єднавчий расистський націоналізм [5, с.124].

Як зауважував І. Валлерстайн, комплексна програма реформ принесла вражаючі результати. Найголовніша мета була досягнута – робітничий клас ядра світоєкономіки втратив свою революційність. До 1914 р. раніше небезпечні класи – міський пролетаріат Західної Європи та Північної Америки, вже не представляли загрози. Проте у цей час ліберали виявили, що їм протистоять нові "небезпечні класи" – народні рухи в решті регіонів світу. Тому в ХХ ст. вони спробували реалізувати схожу програму реформ і на міждержавному рівні [5, с. 96].

Самовизначення націй стало функціональним еквівалентом загального виборчого права на міждержавному рівні, а політика расового та етнічного націоналізму надовго забезпечила бізнесові інтереси капіталістів. Однак, у намаганні І.Валлерстайна донести свою думку про події соціальної боротьби ХІХ ст. є забагато інструментального та антиісторичного. Передусім, що робітничий клас ХІХ ст., за тодішнього рівня розвитку виробничих сил, не міг знищити капіталізм як світоєкономіку, але у запеклій боротьбі міг домогтися певних уступок у буржуазії [9].

Окрім того, виникає питання про принцип, яким користувався І. Валлерстайн, коли формував набір необхідних для розбудови нації заходів. Погляд американського дослідника на проблему націотворення ажніак не можна назвати тривіальною.

Засновник світоєкономічного аналізу стверджував, що нації є соціальними утвореннями, породженими державами. Моделюючи колективне уявлення людей про їх спільне минуле та обираючи набір характерних ментальних рис для етносу в теперішньому, держава конструює націю. Її розбудова призводить до формування національного почуття у громадян, яке можна використати для об'єднання народу для спільної протидії внутрішнім та зовнішнім небезпекам держави.

Націоналізм є наслідком державної стратегії і водночас статусною ідентичністю, яка підтримувала сучасну світоєкономіку. Він живиться неприязню до ворогів та досягається, на думку І. Валлерстайна, систематичним дотриманням трьох приписів: заснуванням мережі початкових шкіл (відвідування яких, стало обов'язковим до середини ХХ ст.), службою в армії (яка навіть у мирний час стала нормою в більшості країн світу), повсюдним поширенням колективних націоналістичних ритуалів [5, с.146].

У позиції, яку займав І. Валлерстайн у націоналістичному дискурсі, є чимало недоліків. Найголовніший з них пов'язаний з тим, що американський дослідник схильний до інтерпретації більшості національних процесів як таких, що сприяють благополуччю капіталістичної світоєкономіки та капіталістів. Причиною такої упередженості та відносної спрощеності є відсутній марксистський вплив на методологію світоєкономічного аналізу І. Валлерстайна.

Окрім того, ученого можна звинуватити в надмірній інструментальності, а також у нехтуванні ролі етнічних почуттів в історії людства. Система поглядів американського ученого не завжди історична. Подекуди вона містить не надто вдалі та не надто обґрунтовані трансляції сучасних дефініцій на предмети й поняття минулого. Причина цього криється у тому, що І. Валлерстайн є передусім соціологом, а не істориком. Однак, разом зі слабкими сторонами цієї теорії, варто відмітити злагоджену систематизацію й узгодженість викладених автором ідей, а також ту цінність та новизну, яку вони привносять в світовий і український інтелектуальний простір.

Список використаних джерел

1. Касьянов Г. В. Теорії нації та націоналізму / Г. В. Касьянов. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
2. Валлерстайн І. Миросистемний аналіз. – Режим доступу: <http://www.nsu.ru/filf/rpha/papers/geoecon/waller.htm> 3. Балибар Э. Раса, нация, класс. Двусмысленные идентичности / Э. Балибар, И. Валлерстайн. – М.: Логос-Альтера, Ессе Номо, 2003. – 272 с.
4. Валлерстайн І. Миросистемний аналіз: Введення / І. Валлерстайн. – М.: Издательский дом "Территория будущего", 2006. – 248 с.
5. Валлерстайн І. Кінець знаменитого світу: Соціологія ХХІ століття / І.

Валлерстайн. – М.: Логос, 2003. – 368 с. 6. Gellner E. Nations and Nationalism / E.Gellner. – Cornell University, Press, 1983. – 150 р. 7. Валлерстайн И. Анализ мировых систем и ситуация в современном мире / И. Валлерстайн. – СПб.: Университетская книга, 2001. – 416 с. 8. Валлерстайн И. После либерализма / И. Валлерстайн. – М.: УРСС, 2003. – М.: Едиториал УРСС, 2003. – 256 с. 9. Завалько Г. Мировой капитализм глазами. – Режим доступа: http://www.situation.ru/app/j_art_825.htm.

Игорь Усатенко

НАЦИИ И НАЦИОНАЛИЗМ В ТРАКТОВКЕ И.ВАЛЛЕРСТАЙНА

Данная статья рассматривает и анализирует взгляд американского социолога Иммануила Валлерстайна на проблемы формирования нации и насаждения государственного национализма в капиталистической мирэкономике. Американский исследователь убежден, что строительством нации, с целью предотвращения или уменьшения угрозы внутренней дезинтеграции или агрессии извне, обычно занято государство. По его утверждению, национализм одновременно является статусной идентичностью, поддерживающей современную миросистему, и одним из ключевых механизмов государственной стратегии.

Ключевые слова: И.Валлерстайн, мир-системный анализ, капиталистическая мирэкономика, народ, нация, национализм.

Igor Usatenko

NATIONS AND NATIONALISM IN REFLECTION OF I. WALLERSTEIN'S

This article enlightens and analyzes American sociologist Immanuel Wallerstein's ideas on the problems of the nation's formation and state nationalism's impress on the Capitalist World-Economy. The American researcher is certain about the fact the state creates the nation with the aim of avoiding or reducing the threat of inner disintegration or outside aggression. At the same time, upon his own statement nationalism is a status identity that supports modern world economy and it is one of the key mechanisms of the state strategy.

Key words: I.Wallerstein, World-System's analysis, the Capitalist World-Economy, people, nation, nationalism.

УДК 94: 329.79 (44) "19"

Альона Власова

ПРІОРИТЕТИ ВИЗВОЛЕННЯ ЖІНОК У ФРАНЦУЗЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ НА ОСНОВІ ПОЗИЦІЙ СИМОНИ ДЕ БОВУАР

Симона де Бовуар є найвідомішою жінкою в історії жіночого руху Франції. На основі її позицій були сформовані пріоритети існування жінки у суспільстві. Світогляд жіноцтва сформований на основі ідей письменниці-філософа вплинув на формування нового модерного суспільства, у якому жінка як суб'єкт стала рівноправним членом суспільства в економічному, політичному та суспільному житті Франції.

Ключові слова: Симона де Бовуар, активістка, жіночий рух, суспільство, Франція.

Жіночий рух Франції нероздільно пов'язаний із Симоною де Бовуар. Письменниця, філософ-екзистенціаліст, активістка жіночого руху – своєю позицією заклала фундамент для пробудження жіночої свідомості. Вона розкрила світ для жінок, у якому вони протистоять патріархальним стереотипам.

У другій половині ХХ ст. відбувається переосмислення становища і місця у світі, суспільстві та культурі жінки. Пов'язано це із потужною активізацією жіночого руху. У Франції відбувають соціальні зміни, змінюється пріоритети розвитку країни, оформлюється демократичне суспільство, яке набуває сучасних, модерних рис. З'являється необхідність збагнути багатогранність соціального простору, який потребує вирішення одного із важливих конфліктів – протиріччя між статями. Конфлікт між чоловіком і жінкою стає найбільш актуальним в умовах розвитку і становлення демократичного суспільства. Розв'язання конфлікту бере свій початок із активної діяльності і досліджень французької письменниці, філософа, а згодом активістки жіночого руху Симони де Бовуар.

Діяльність, дослідження та загалом особистість Симони де Бовуар стала культовою в історії жіночого руху ХХ ст. Особливості історико-філософських досліджень Симони де Бовуар та загалом питання жіночого руху Франції другої половини ХХ ст. представлений у ракурсі гендерних і